

Actualiseren Wnb quickscan flora en fauna Zandstraat 8 Haven Kerkdriel

Datum : 19 februari 2018
Projectnummer : 18-0062
Opdrachtgever : Pouderoyen BV
St. Stevenskerkhof 2
6511 VZ Nijmegen
Opgesteld door : E.J.F. Claassen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In juli 2016 heeft Staro Natuur en Buitengebied een quickscan flora en fauna uitgevoerd in verband met de herinrichting van de passantenhaven aan de Zandstraat 8 te Kerkdriel (rapportnummer 15-0303). Door veranderde natuurwetgeving (inwerking treden Wet natuurbescherming per 1 januari 2017) is de noodzaak ontstaan de plannen aan deze nieuwe wet te toetsen. Deze notitie beschrijft de actualisering van de quickscan flora en fauna uit 2016 ten aanzien van de Wet natuurbescherming.

Aangezien de gebiedsbescherming, Natura 2000-gebieden en Natuurnetwerk Nederland, niet is gewijzigd, wordt dit aspect buiten beschouwing gelaten. In deze notitie wordt de toetsing van de voorgenomen plannen aan het onderdeel soortbescherming van de Wet natuurbescherming beschreven. Daarmee wordt bepaald of de voorgenomen plannen mogelijk leiden tot overtreding van de Wet natuurbescherming. Doordat deze notitie een actualisatie betreft, is deze niet los te zien van het oorspronkelijke rapport van de quickscan flora en fauna uit 2016.

2 Wettelijk kader

In Nederland is de bescherming van natuurwaarden sinds 1 januari 2017 geregeld in de Wet natuurbescherming. Deze wet regelt de bescherming van soorten, gebieden en houtopstanden en vervangt daarmee de Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en Boswet. Daarnaast geldt per provincie beleid voor de bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) (voorheen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)).

Omdat voor de nieuwe plannen reeds een vergunning van de Natuurbeschermingswet 1998 is verleend, wordt in dit hoofdstuk het onderdeel gebiedsbescherming van de Wet natuurbescherming buiten beschouwing gelaten. Door het ontbreken van houtopstanden in het plangebied is de bescherming hiervan eveneens niet van toepassing. De delen over bescherming van gebieden en houtopstanden uit de Wet natuurbescherming worden daarom buiten beschouwing gelaten.

2.1 Soortbescherming in de Wet natuurbescherming

Op het gebied van soortbescherming is het uitgangspunt van de Wet natuurbescherming dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan; het 'nee, tenzij-principe'.

De Wet natuurbescherming kent een apart beschermingsregime voor soorten van de Vogelrichtlijn, een apart beschermingsregime voor soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het

Verdrag van Bonn en een apart beschermingsregime voor andere soorten, die vanuit nationaal oogpunt beschermd worden. Elk van deze beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden. De Wet natuurbescherming kent de volgende drie categorieën beschermde soorten:

1. Alle van nature in Nederland in het wild levende vogels beschermd volgens het beschermingsregime van de Europese Vogelrichtlijn;
2. Soorten, niet vogels zijnde, van de Europese Habitatrichtlijn bijlage IV onderdeel a, het Verdrag van Bern bijlage II en het Verdrag van Bonn bijlage I, voor zover hun natuurlijke verspreidingsgebied zich in Nederland bevindt;
3. 'Andere soorten', waaronder soorten die vanuit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

De drie beschermingsregimes kennen elk hun eigen verbodsbepalingen. De verbodsbepalingen voor vogels en overige Europese soorten (categorie 1 en 2) zijn letterlijk overgenomen uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Voor de andere, 'nationaal' beschermde soorten (categorie 3) gelden verbodsbepalingen die geïnspireerd zijn op de Habitatrichtlijn, maar in sommige opzichten minder streng zijn. In tabel 1 zijn de verbodsbepalingen per regime weergegeven.

Tabel 1. Verbodsbepalingen per categorie beschermde soorten

Categorie 1 (§ 3.1 Wnb)	Categorie 2 (§ 3.2 Wnb)	Categorie 3 (§ 3.3 Wnb)
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art. 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	-
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	-
-	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen via een ontheffing of vrijstelling moet aan drie criteria zijn voldaan:

- + Er mag alleen van de verbodsbepalingen worden afgeweken als er geen andere bevredigende oplossing voor de handeling mogelijk is;

- + Er moet sprake zijn van een in de wet genoemd belang. De wet geeft voor de verschillende beschermingsregimes aan wat die belangen zijn, zoals ruimtelijke ontwikkeling, volksgezondheid of openbare veiligheid;
- + Er mag geen afbreuk worden gedaan aan de staat van instandhouding van de soort.

Als aan deze drie vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen is bovendien vrijstelling mogelijk, bijvoorbeeld in de vorm van een provinciale verordening of een gedragscode.

Zorgplicht

Voor alle in het wild levende planten en dieren, ook niet beschermde soorten, kent de Wet natuurbescherming een zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Dit betekent dat voorafgaand aan handelingen inzichtelijk moet zijn welke natuurwaarden aanwezig zijn, de kwetsbaarheid hiervan en de mogelijke gevolgen die de handeling hiervoor kan hebben. Bij de uitvoering van de handelingen dienen negatieve gevolgen zoveel mogelijk te worden voorkomen, dan wel beperkt of ongedaan te worden gemaakt.

De zorgplicht is altijd van toepassing, ongeacht vrijstelling of ontheffing.

2.3 Natuurnetwerk Nederland

Natuurgebieden in Nederland zijn erg versnipperd. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) (voorheen EHS) heeft als doel om natuurgebieden te vergroten en met elkaar te verbinden. Door verbindingen tussen natuurgebieden te maken, kunnen planten en dieren zich makkelijker verspreiden over meer gebieden. Hierdoor zijn deze gebieden beter bestand tegen negatieve milieu-invloeden. In grotere natuurgebieden kunnen bovendien meer soorten planten en dieren leven.

Het doel van het afwegingskader Natuurnetwerk Nederland is om het NNN als netwerk van natuurgebieden te beschermen tegen negatieve effecten van ruimtelijke ingrepen. Dat betekent niet dat ontwikkelingen zoals woningbouw en bedrijvigheid, verboden zijn. Door het doorlopen van het afwegingskader wordt vastgesteld of, en zo ja, onder welke voorwaarden een ontwikkeling in het Natuurnetwerk Nederland kan worden toegelaten.

De bescherming van het Natuurnetwerk Nederland vindt plaats door het nee-tenzij-regime uit de Nota Ruimte. Dit houdt in dat ruimtelijke ingrepen in het NNN met een negatief effect op het NNN in principe niet zijn toegestaan. Onder voorwaarden kan hiervan worden afgeweken.

De beleidsmatige basis voor het afwegingskader voor het NNN is de Nota Ruimte. Daarnaast hebben Rijk en provincies een beleidskader 'Spelregels EHS' opgesteld. Het beleidskader geeft een uitwerking, verduidelijking en aanscherping van de verschillende onderdelen van het afwegingskader. De provincies laten de inhoud van de 'Spelregels EHS' doorwerken in het provinciaal ruimtelijk beleid. De bescherming van het NNN gebeurt via de regelgeving van de ruimtelijke ordening. Het beschermingsregime is onder de Wro door het Rijk vastgelegd in de AMvB Ruimte en werkt via provinciale verordeningen.

3 Methode

Doordat in 2016 het gehele plangebied is onderzocht, is voor deze actualisatie volstaan met een bronnenonderzoek naar de verspreiding van de "nieuw beschermde" soorten. Door de gegevens van het bronnenonderzoek te combineren met de gegevens van het veldonderzoek uit 2016 is een beeld

gevormd van de meest recente waarnemingen van (in de omgeving) voorkomende beschermde flora en fauna. Hierbij is gekeken naar zowel beschermde soorten volgens de Flora- en faunawet (geldig tot en met 31 december 2016) als beschermde soorten volgens de Wet natuurbescherming (in werking sinds 1 januari 2017).

In het kader van deze actualisatie heeft een bronnenonderzoek plaatsgevonden om de meest recente waarnemingen van beschermde flora en fauna in (de omgeving van) het plangebied in beeld te brengen. Hiervoor is gebruikgemaakt van gegevens van de websites Vlindernet.nl, Libellennet.nl, Waarneming.nl en Telmee.nl en diverse verspreidingsatlassen. Deze gegevens zijn een aanvulling op het rapport uit 2016.

4 Plangebied en voorgenomen ontwikkeling

De ligging en begrenzing van het plangebied zijn niet gewijzigd ten opzichte van 2016. Eveneens zijn de voorgenomen plannen ongewijzigd. Voor een weergave van het plangebied wordt verwezen naar het rapport van de quickscan flora en fauna uit 2016.

5 Natuurwaarden

5.1 Soortbescherming

5.2.1 Flora

In 2016 is vastgesteld dat op de oevers in het plangebied de grote kaardenbol groeit. Daarnaast kon niet worden uitgesloten dat meer beschermde soorten van de voormalige FFtabel 1 voorkomen. Onder de Wet natuurbescherming zijn de grote kaardenbol en andere soorten uit de voormalige FFtabel 1 die mogelijk in het plangebied kunnen voorkomen, niet meer wettelijk beschermd.

Onder de Wet natuurbescherming zijn wijzigingen opgetreden in de beschermde plantensoorten. Een aantal planten is niet meer beschermd, zoals grote kaardenbol, andere planten die eerder niet beschermd waren zijn dat onder de nieuwe wet wel.

Uit het bronnenonderzoek zijn geen gegevens gekomen over het voorkomen van nieuw beschermde plantensoorten in het plangebied en de directe omgeving. Gezien de kenmerken en het gebruik van het plangebied kan het voorkomen van nieuw beschermde plantensoorten redelijkerwijs worden uitgesloten. Binnen het plangebied ontbreekt geschikt biotoop voor deze soorten.

5.2.2 Vlinders en libellen

In de quickscan flora en fauna van 2016 is geconcludeerd dat de beschermde dagvlindersoorten heideblauwtje, keizersmantel en rouwmantel in de omgeving van het plangebied voorkomen. Onder de Wet natuurbescherming zijn deze vlindersoorten niet meer beschermd.

Onder de Wet natuurbescherming is een aantal extra soorten dagvlinders beschermd. Uit het bronnenonderzoek in het kader van deze actualisatie komt naar voren dat deze nieuw beschermde vlindersoorten niet voorkomen in de omgeving van het plangebied. Tevens ontbreekt in het plangebied geschikt biotoop voor deze nieuw beschermde soorten dagvlinders. Het voorkomen van deze soorten is derhalve uit te sluiten.

In de quickscan flora en fauna van 2016 staat beschreven dat de beschermde libellensoort rivierrombout voorkomt in de omgeving van het plangebied. Ook onder de Wet natuurbescherming is de rivierrombout beschermd.

De rivierrombout is gebonden aan grote rivieren en wordt daar met name langs de oevers aangetroffen op zandstrand en slibafzettingen. Het is mogelijk dat deze libellensoort voorkomt in het plangebied. Zoals in de quickscan van 2016 staat beschreven kunnen negatieve effecten op de rivierrombout redelijkerwijs worden uitgesloten. Aangezien de voorgenomen plannen niet wijzigen is deze conclusie ook onder de Wet natuurbescherming te handhaven.

Onder de Wet natuurbescherming is een aantal extra soorten libellen beschermd. Uit het bronnenonderzoek in het kader van deze actualisatie komt naar voren dat deze nieuw beschermde libellensoorten niet voorkomen in de omgeving van het plangebied. Tevens ontbreekt in het plangebied geschikt biotoop voor deze nieuw beschermde soorten libellen. Het voorkomen van deze soorten is derhalve uit te sluiten.

5.2.3 *Mieren, kevers, kreeften en slakken*

In 2016 is geconcludeerd dat vanwege het ontbreken van geschikte biotopen het voorkomen van beschermde soorten mieren en kevers in het plangebied is uit te sluiten.

Onder de Wet natuurbescherming zijn mieren niet meer beschermd. De beschermde keversoorten zijn hetzelfde gebleven. Aangezien de situatie in het plangebied ten opzichte van 2016 niet wezenlijk is veranderd, is de conclusie uit 2016 te handhaven en zijn beschermde soorten kevers in het plangebied uit te sluiten.

De aquatische slakkensoort platte schijfhoren en de Europese rivierkreeft die volgens de quickscan van 2016 mogelijk in het plangebied voorkomen, zijn ook beschermd onder de Wet natuurbescherming. Aangezien de voorgenomen plannen niet wijzigen is de conclusie uit 2016 dat negatieve effecten op deze soorten kunnen worden uitgesloten, te handhaven.

5.2.4 *Vissen*

Uit de quickscan van 2016 blijkt dat negatieve effecten als gevolg van de voorgenomen plannen op vissen in de Zandmeren zijn uit te sluiten. Doordat de voorgenomen plannen niet wijzigen, blijft deze conclusie ook onder de Wet natuurbescherming overeind. Er is daarom niet nader onderzocht of beschermde vissen voorkomen in of in de buurt van het plangebied.

5.2.5 *Amfibieën en reptielen*

Uit het onderzoek van 2016 blijkt dat in (de omgeving van) het plangebied de volgende beschermde soorten amfibieën kunnen voorkomen: bastaardkikker, bruine kikker; gewone pad, kleine watersalamander (alle FFtabel 1), heikikker, kamsalamander, poelkikker en rugstreeppad (alle FFtabel 3).

Deze soorten amfibieën zijn onder de Wet natuurbescherming nog steeds beschermd. De verbodsbepalingen die voor deze soorten amfibieën gelden, komen overeen met de verboden onder de voormalige Flora- en faunawet.

Ook uit het bronnenonderzoek van 2018 komt naar voren dat het voorkomen van deze soorten in de omgeving van het plangebied bekend is.

De situatie in het plangebied is niet wezenlijk veranderd. Derhalve kan de quickscan uit 2016 worden gevolgd en is het mogelijk dat de soorten gewone pad, bastaardkikker en bruine kikker het plangebied als landhabitat gebruiken. Als gevolg van de voorgenomen plannen verdwijnt een deel van het landhabitat van deze soorten.

Onder de Wet natuurbescherming geldt in provincie Gelderland een vrijstelling van de verbodsbepalingen in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen voor deze soorten amfibieën. Het is derhalve niet noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen. Wel blijft voor deze soorten de zorgplicht gelden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of

redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor aanwezige dieren, niet mogen worden uitgevoerd.

Evenals in 2016 geeft ook het nieuwe bronnenonderzoek geen informatie over de aanwezigheid van beschermde soorten reptielen in het plangebied en de directe omgeving daarvan. Gezien de kenmerken en het gebruik van het plangebied kan het voorkomen van beschermde soorten reptielen redelijkerwijs worden uitgesloten. Binnen het plangebied ontbreekt geschikt biotoop voor deze soorten.

5.2.6 Vogels

Gezien de kenmerken van het plangebied is het geschikt als foerageergebied voor algemene vogelsoorten. Deze vogelsoorten kunnen broedgelegenheid vinden in de bomen en struiken in het plangebied. In (de omgeving van) het plangebied blijft voldoende geschikt broed- en foerageergebied aanwezig. Derhalve zullen geen negatieve effecten optreden op broed- en foerageergebied van algemene vogelsoorten. Om negatieve effecten op broedende vogels te voorkomen, dienen bomen en struiken buiten het broedseizoen te worden verwijderd/gesnoeid. Het broedseizoen loopt globaal van half maart tot en met juli.

Naar aanleiding van de quickscan uit 2016 is vervolgonderzoek uitgevoerd naar uilen. Uit het uitgevoerde onderzoek kan worden geconcludeerd dat het plangebied tot het leefgebied van steenuil behoort. De steenuil is territoriaal waargenomen en reageerde op de afgespeelde steenuilenroep. De nestplaats is niet binnen het plangebied waargenomen. Vermoedelijk broedt de steenuil in de oostelijk van het plangebied gelegen steenfabriek. De locaties voor de bouw van de bungalows zijn beperkt geschikt als foerageergebied voor steenuil en vormen daarom geen essentieel leefgebied. De bouw van bungalows in de haven en op het grasveld tast het functioneel leefgebied van de steenuil niet aan. Negatieve effecten op de steenuil kunnen worden uitgesloten.

De bescherming van vogels onder de Wet natuurbescherming blijft vrijwel gelijk aan de bescherming onder de Flora- en faunawet. Ook onder de nieuwe wet dient dus rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels.

5.2.7 Zoogdieren

Vleermuizen

In de quickscan van 2016 is beschreven dat het plangebied geschikt is als foerageergebied voor vleermuizen. De voorgenomen ontwikkeling zal geen negatief effect hebben op de functie van het plangebied als foerageergebied. Ook rond en boven de beoogde bebouwing kunnen vleermuizen foerageren en er is voldoende gelijksoortig foerageergebied beschikbaar in de omgeving. Een winterverblijfplaats of kraamverblijfplaats is in de blokhut niet te verwachten. Voor een incidentele zomer- of paarverblijfplaats biedt het echter wel mogelijkheden. Vleermuizen kunnen bijvoorbeeld weggruipen achter betimmering. Wanneer de blokhut binnen de actieve periode van vleermuizen wordt verplaatst kan dit tot gevolg hebben dat verblijfplaatsen worden verstoord. Verstoring kan worden voorkomen door de blokhut te verplaatsen in de winterrustperiode van vleermuizen (november tot en met maart). Binnen deze periode zijn vleermuizen in winterrust en is het redelijkerwijs uitgesloten dat er zich vleermuizen in de blokhut bevinden.

Onder de Wet natuurbescherming is de bescherming van vleermuizen vrijwel gelijk gebleven aan bescherming onder de Flora- en faunawet. De gewijzigde wetgeving zorgt dus niet voor veranderingen in bovenstaande conclusies.

Overige zoogdieren

Het plangebied kan (onderdeel van) het leefgebied vormen voor algemene soorten grondgebonden zoogdieren, zoals mol, konijn, egel en diverse muizensoorten. De voorgenomen plannen hebben negatieve effecten tot gevolg hebben ten aanzien van deze soorten aangezien een deel van het leefgebied binnen het plangebied verdwijnt.

Onder de Wet natuurbeheer geldt in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen voor de soorten konijn, egel en diverse algemene muizensoorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de provincie Gelderland. Wel blijft voor deze soorten de zorgplicht gelden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor aanwezige dieren, niet mogen worden uitgevoerd. De mol is niet meer beschermd onder de Wet natuurbescherming.

6 Conclusie

In het plangebied komen mogelijk soorten voor die beschermd zijn volgens de Wet natuurbescherming.

Het plangebied wordt mogelijk gebruikt als (onderdeel van het) leefgebied door de algemeen voorkomende soorten amfibieën bruine kikker, gewone pad en bastaardkikker en grondgebonden zoogdieren konijn, egel en diverse algemene muizensoorten. De voorgenomen plannen hebben negatieve effecten tot gevolg voor deze soorten, aangezien een deel van het leefgebied verdwijnt. Voor deze soorten geldt in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen in de provincie Gelderland een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming. Voor deze soorten hoeven zodoende geen mitigerende maatregelen te worden genomen. Wel blijft voor deze soorten de zorgplicht gelden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor aanwezige dieren, niet mogen worden uitgevoerd.

Het plangebied is geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. In de omgeving blijft foerageergebied behouden en het plangebied is na de herinrichting ook geschikt als foerageergebied. Het is zodoende uit te sluiten dat de voorgenomen ontwikkeling negatieve effecten tot gevolg heeft ten aanzien van het foerageergebied van vleermuizen.

De blokhut biedt mogelijkheden voor een incidentele zomer- of paarverblijfplaats van vleermuizen. Verstoring kan worden voorkomen door de blokhut te verplaatsen in de winterrustperiode van vleermuizen (november tot en met maart). Binnen deze periode zijn vleermuizen in winterrust en is het redelijkerwijs uitgesloten dat er zich vleermuizen in de blokhut bevinden.

Het plangebied is geschikt als broed- en foerageergebied voor algemene vogelsoorten. In het plangebied blijft voldoende broed- en foerageergebied aanwezig. Derhalve treden geen negatieve effecten op ten aanzien van broed- en foerageergebied van algemene vogelsoorten. Om negatieve effecten op broedende vogels te voorkomen, dienen bomen en struiken buiten het broedseizoen te worden verwijderd/gesnoeid. Het broedseizoen loopt globaal van half maart tot en met juli. De bouw van bungalows in de haven en op het grasveld tast het functioneel leefgebied van de steenuil niet aan. Negatieve effecten op de steenuil kunnen worden uitgesloten.

Geconcludeerd kan worden dat de veranderde wetgeving (inwerking treden Wet natuurbescherming per 1 januari 2017) geen gevolgen heeft voor de voorgenomen plannen.

Literatuur

- + Bos F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- + Creemers R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie). 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland, Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey Nederland, Leiden.
- + Korsten, E. en Regelink J.R. Herkennen van potentiële vleermuiswaarden: in het kader van quickscans en andere ecologisch vooronderzoek. Zoogdiervereniging- rapport 2010.44. Zoogdiervereniging, Nijmegen.
- + Limpens, H., K. Mostert, W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- + Ministerie van Economische Zaken. Brochure: Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Lees hier wat de Wet natuurbescherming daarover regelt. Versie 1.3 december 2016.
- + Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Brochure: Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten, 22 februari 2005.
- + Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- + Staro Natuur en Buitengebied, 2016. Quickscan flora en fauna Zandstraat 8 te Kerkdriel. Rapportnummer 15-0303. Staro Natuur en Buitengebied, Gemert.

www.vlindernet.nl

www.waarneming.nl

www.telmee.nl

www.zoogdiervereniging.nl

www.libellennet.nl

www.eis-nederland.nl